

Key words: image, imagery, woman, gender.

Александра Макарова

ОБРАЗ "ЖЕНЩИНЫ" В АВСТРАЛИЙСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ:
ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ

Статья посвящена исследованию образа "женщины" в австралийских художественных текстах. Женщина как личность является субъектом общественных отношений, носителем сознания и системы общественно значимых качеств. Прослеживая, как этнокультура влияет на формирование личности женщины, мы убедились, что историческая трансляция опыта объединяет поколения. Поведенческая модель женщины основывается на моральных убеждениях и всегда ориентирована на общественные ценности. Познание наиболее общих закономерностей ценностно-смыслового аспекта социокультурной жизни австралийцев обогащает знания динамики культурных феноменов разных эпох. В статье рассматриваем гендер как когнитивный конструкт, который является частью когнитивного процесса получения и переработки информации, что приводит к формированию образов. Выделены основные типы женских образов через интерпретацию стилистических средств и приемов.

Ключевые слова: образ, образность, женщина, гендер.

УДК 811.133.1:398:392.34:81'37

Катерина Мараб'ян
(Херсон)

**КОСМОГОНІЧНІ КОМПОНЕНТИ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОГО ПРОСТОРУ
ФРАНЦУЗЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ**

Статтю присвячено дослідженню космогонічних компонентів лінгвосеміотичного простору французького фольклорного тексту для дітей. Лінгвосеміотичні і лінгвокультурні властивості цих елементів аналізуються в ракурсі міфологічно орієнтованого семіозису. На основі аналізу текстів французьких народних загадок виявлено основні семіотичні компоненти, що впливають на формування національної картини світу французького етносу.

Ключові слова: *семіотика, лінгвосеміотичний простір, космогонічний компонент, фольклор, картина світу.*

Французькі фольклорні твори сповнені особливими, неповторними та вишуканими віками традиціями, символами й метафоричними елементами. Більшість фольклорних текстів мають закодовані символи, що яскраво демонструють весь спектр міфопоетичних уявлень французького народу про Всесвіт та Космос з його розміреним та повністю упорядкованим устроєм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні десятиліття вивчення феномену картин світу посіло чи не основні позиції в лінгвістиці. Важливий внесок у вивчення ЦІЄ проблематики зробили французькі лінгвісти Е. Бустарет, А. Сундарам, Л. Вербеєк, А. Дожа, К. Леві-Стосс. Серед українських та російських філологів дослідження фольклору здійснювали: Н. Д. Арутюнова, В. В. Жайворонок, Н. В. Захарова, К. П. Єсіпович, С. Я. Єрмоленко, Ж. П. Соколовська, Ю. С. Степанов. Віднаходимо частково питання відображення дитячого уявлення про світ, але тема потребує додаткового і детальнішого опрацювання.

Мета дослідження полягає у виявленні основних компонентів лінгвосеміотичного простору французьких фольклорних текстів для дітей.

Об'єктом дослідження стали французькі фольклорні тексти для дітей.

Предмет дослідження складають семіотичні компоненти та мовні засоби відображення дитячої картини світу.

Матеріалом дослідження обрані французькі фольклорні тексти для дітей, а саме загадки.

Методи дослідження. Завдання і характер дослідження зумовили використання *комплексної методики*, яка дозволяє дослідити французькі фольклорні тексти для дітей не тільки як кінцевий продукт когнітивно-мовленнєвої діяльності народу Франції, а й різноманітні мовні явища тексту. Для виокремлення значущих текстових елементів у науковій праці залучено такі методи *семантичного аналізу*, як *семний аналіз*, спрямований на пошук сем, які збагачують у творі мовні одиниці додатковим поняттєвим й емоційним змістом.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві досліджується дитяча картина світу французьких фольклорних творів для дітей через призму семіотичних елементів, які ще до цього часу не ставали об'єктом дослідження.

Виклад основного матеріалу. Всесвіт (з давньогрецької *οἰκουμένη* – світ, у фр. мові – *univers n.m. – ensemble de tout ce qui existe* [4]) є найзагальнішою категорією, що виводить усі міркування на рівень Буття та Небуття, тобто охоплює все існуюче й постає як абстракція високого, навіть гранично високого рівня. Залежно від того, який критерій покладено в основу, універсум можна уявити як сукупність одухотвореного й неодухотвореного або органічного й неорганічного. Категорія "Природа як життєве середовище" об'єднує дві великі групи – "Неорганічна матерія" (або нежива природа) і "Органічна матерія" (жива природа), які також певним чином структуровані [2]. Поступово аналізуючи наповненість кожної з них, у межах цього розділу буде досліджено уявлення французького народу про Світобудову й відношення між її складовими частинами, що віднайшли втілення у фольклорних текстах для дітей.

У цій статті ми ставимо за мету передусім виявити такі важливі характеристики Всесвіту, як його безмежність у часі та просторі й відсутність початку й кінця, а також представити, на основі яких семіотичних елементів та мовних засобів вибудовується ця складова лінгвoseміотичного простору французького фольклору для дітей.

Хронос – Міфологічний час – це індоєвропейський символ божественної Світобудови. У давнину Час уважався "батьком речей". Час співвідносився із числом, з колом, зі світовим дровом, горою, із земноводними, з водою й вогнем, тому часова визначеність буття найчастіше розглядається у фольклорних творах через ці та інші архетипні образи [1].

У французьких фольклорних текстах спостерігаємо просторово-часовий синкретизм, тобто визначення часу просторовим виміром, поділенням на певні відрізки, що відбивається на лексичному рівні. Найпоширенішим міфологічним образом, що символізує часову структуру космосу, є Світове дерево (лат. *Arbor Mundi* – "дерево життя", "дерево родючості", "дерево центру", "дерево сходження", "небесне дерево", "дерево пізнання") [4].

J'ai un arbre qui possède 12 branches, sur ces 12 branches il y a 30 rameaux. De quoi s'agit-il? (Une année: 12 est le nombre de mois et 30 et le nombre de jours) [6, с. 12].

Так, у тексті загадки рік символічно зображений як дерево, яке має 12 гілок, що символізує 12 місяців (*J'ai un arbre qui possède 12 branches*), на 12 гілках знаходиться 30 гілочок, які метафорично зображують 30 днів (*sur ces 12 branches il y a 30 rameaux*). Дерево належить до матеріального світу природи (*arbre n.m. – grand végétal dont la tige, appelée tronc, ne commence à se séparer en branches qu'à une certaine hauteur* [5]), проте символічно представляє таке абстрактне поняття, як час.

Grand voile noir, illuminée, elle apparaît quand les instants de lumières disparaissent. Qui est-elle? (La nuit) [6, с. 14].

У другому тексті загадки ніч постає в образі великої чорної зависи (*Grand voile noir*). У цьому разі абстрактне явище, яке відноситься до часової сфери, зображується у вигляді матеріального об'єкта, який несе в собі семантику просторової сфери: *voile n.m. – étoffe*

destinée à couvrir le visage ou la tête des femmes dans certaines circonstances. Ce qui cache, empêche de voir quelque chose [5]. Знаковими у цих дефініціях є дієслівні лексеми *couvrir* (v.t. – revêtir d'une chose pour cacher, protéger, orner, etc [там само]), *cache* (v.t. – se dérober aux regards [там само]), *empêcher de voir* (v.t. – mettre dans l'impossibilité de, faire obstacle à [там само]), оскільки усі вони мають спільну сему "приховувати від зору", а, як відомо, вночі зорове сприйняття та здатність розпізнавати об'єкти є мінімальними. Крім того, символічне значення мають і прикметникові лексеми *grand* та *noir*. Чорний колір безперечно асоціюється з ніччю, на що вказують словникові дефініції: Qui est obscur. Se dit de ce qui n'est pas éclairé, de ce qui est dans obscurité [там само]. Найбільше семантичне навантаження зосереджене в семі *obscurité*, яка є синонімом ночі (n.f. – absence de lumière, état de ce qui est obscur. syn. NUIT, TENEBRES [там само]). Прикметник *grand* підтверджує просторові характеристики об'єкта, тому що вночі небо стає темним і не видно ні початку, ні кінця: *grand* adj. – dont la taille dépasse la moyenne [там само].

Просторово-часовий синкретизм, тобто запозичення "просторової" лексики часовою сферою, має декілька пояснень. Це опосередковано тим, що центр світу як першоджерело й абсолютна реальність був головним символом у свідомості давньої людини, і простір мислився в межах дихотомічних категорій (центр – периферія, верх – низ, правий – лівий) і в космічному плані (небо – земля, південь – північ, день – ніч) [3]. З точки зору психології наявність великої кількості просторово-часових перенесень пояснюється тим, що аудіальне сприйняття, об'єктом якого є час, артикулює свої образи з більшим зусиллям, аніж зорове, об'єктом якого є простір. Тому час як абстракція уточнюється й конкретизується в мові через простір [2].

Розглянемо ще один приклад французької загадки:

Je suis l'heureux papa de neuf divins enfants

Qui restent à mes côtés et m'entourent en dansant

Car ils veulent fêter la deuxième de mes filles

La seule qui accoucha, qui ne fut point stérile [6, с. 43].

У тексті закодовані планети Сонячної системи. Небесне світило символічно зображується в образі батька, довкола якого танцюють діти, що метафорично позначають дев'ять планет. Лексема *Soleil* (n.m. – étoile autour de laquelle gravite la Terre [5]) номінує небесне тіло, довкола якого обертається Земля та інші планети Сонячної системи, про що свідчить дієслівна лексема *graviter* v.i. – tendre vers un point central, tourner autour [там само]. Відповідно Сонце є центром цієї системи, так само як і батько є головним у родині. Земля у тексті загадки номінується як "друга моя донька" (*la deuxième de mes filles*). Такий родинний зв'язок опосередковано просторовим відношенням, оскільки Земля є однією з найбільш наближених планет до Сонця. Образ Землі персоніфіковано в образі доньки, яка є єдиною, хто народив (*La seule qui accoucha, qui ne fut point stérile*). Ця фраза дає чітке розуміння того, що Земля – єдина планета, на якій існує життя. Символічною у цьому разі є дієслівна лексема *accoucher* v.i. et t. – donner naissance à (un enfant) [там само], де найбільше семантичне навантаження зосереджене в семі *naissance*, що конотує родючість земної поверхні, здатність усього живого народжувати, давати життя. Крім того, номінації планет набувають додаткових конотацій завдяки прикметниковій лексемі *divins* (adj. – relatif à Dieu [там само]), яка безпосередньо вказує на їх божественне походження, про що свідчить лексема *Dieu*.

У тексті загадки вказано дев'ять планет, очевидно на момент її створення та побутування Плутон також вважався планетою. Наведена загадка презентує уявлення французького народу про будову Всесвіту, у якому є центральний об'єкт (у нашому разі Сонце), джерело життя, навколо якого все рухається. Ця система переноситься і на родинні відносини, де головою сім'ї є батько. Не маючи змоги пояснити ті чи інші явища космічного простору, люди вірили у вищі сили, тому часто приписували Сонцю, Місяцю, зорям божественні риси.

Таким чином, у текстах французького фольклору для дітей ми віднайшли відображення залишків космогонічних уявлень французького народу. У текстах загадок

яскраво відбилися вірування людей, фрагменти міфологічного світогляду, характерними рисами якого є космогонічні уявлення, антропоморфізм, зооморфізм, що виявляються в одухотворенні явищ природи, перенесенні на них душевних і навіть тілесних властивостей людини. Ці твори мають відбиток старовинних міфів про походження світу, його будову й божеств, пов'язаних із природними явищами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василькова В. В. Архетипы в индивидуальном и общественном сознании / В. В. Василькова // Социально-политический журнал. – 1996. – № 6. – С. 216–233.
2. Захарова Н. В. Лінгвокультурологічні особливості українських і німецьких народних загадок: структура, семантика, прагматика : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Захарова Ніна Володимирівна. – К., 2009. – 224 с.
3. Маковский М. Язык-миф-культура / Марк Маковский. – М. : Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 1996. – 249 с.
4. Encyclopédie libre Wikipédia [Ressource électronique]. – Accès : www.fr.wikipedia.org.
5. Larousse : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne [Ressource électronique]. – Accès : <http://www.larousse.fr/>
6. Rolland E. Devinettes ou énigmes populaire de la France [Ressource électronique] / Eugène Rolland. – Accès : <http://gallica.bnf.fr>

Kateryna Marabian

COSMOGONIC COMPONENTS OF LINGUOSEMANTIC SPACE OF FRENCH FOLKLORE TEXTS FOR CHILDREN

The article studies the nominations of cosmogonic components of lingua semiotic space of French folk texts for children. Lingua semiotic and lingua cultural properties of this components, as a fundamental principle of being, analyzed from the perspective of mythological oriented semiozys. Based on the analysis of texts of French folk riddles revealed major semiotic elements that influence the formation of a national picture of the world of the French nation.

Keywords: semiotic, lingua semiotic space, cosmogonic component, folklore, picture of the world.

Екатерина Марабян

КОСМОГОНИЧЕСКИЕ КОМПОНЕНТЫ ЛИНГВОСЕМИОТИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА ФРАНЦУЗСКОГО ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕКСТА ДЛЯ ДЕТЕЙ

Статья посвящена исследованию космогонических компонентов лингвосемиотического пространства французского фольклорного текста для детей. Лингвосемиотические и лингвокультурные свойства этих элементов анализируются в ракурсе мифологически ориентированного семиозиса. На основе анализа текстов французских народных загадок выявлены основные семиотические компоненты, влияющие на формирование национальной картины мира французского этноса.

Ключевые слова: семиотика, лингвосемиотическое пространство, космогонический компонент, фольклор, картина мира.